

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет фізичної культури, спорту та реабілітації
Кафедра теорії та методики фізичної культури**

**ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:

Студентка 2 курсу, 606 групи.

Спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

(шифр і назва спеціальності)

Козак Марина Михайлівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: канд. пед. наук, доцент Юрій КУРНИШЕВ

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ листопада 2024 р.

Зав. кафедрою _____ доцент Іван ВАСКАН

Чернівці – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	 5
1.1 Проблема педагогічної свідомості у сучасній педагогічній науці	5
1.2 Зміст і структура педагогічної свідомості	6
1.3 Характеристика викладача вищої школи в контексті сучасних вимог	7
 РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	 9
2.1 Методи дослідження.....	9
2.2 Організація дослідження	9
 РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	 11
3.1 Рівні, критерії та показники сформованості педагогічної свідомості	11
3.2 Реалізація педагогічних технологій формування педагогічної свідомості.....	45
3.3 Аналіз результатів дослідження.....	53
 ВИСНОВКИ	 55
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне суспільне життя щодня зазнає дуже великих змін. Зміни, які відбуваються в політиці нашої країни, і її економіці та культурі, не можуть не впливати на стрімку зміну одних людських цінностей на інші. В результаті цього відбуваються і зміни у свідомості як суспільства в цілому, так і в свідомості майбутніх вчителів фізичної культури.

Беручи до уваги значення здійснених досліджень та високо цінуючи досвід науковців, які внесли величезний вклад у педагогічну науку, треба зазначити, що системних досліджень з проблеми формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури нами не знайдено і тому, проблема формування педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури і досі залишається відкритою [3, 11].

Необхідність глибшого наукового розуміння проблеми формування педагогічної свідомості та пошук шляхів її вирішення зумовили актуальність цієї теми.

Об'єкт дослідження – процес формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури.

Предмет дослідження – педагогічні технології, що сприяють формуванню педагогічної свідомості.

Мета дослідження полягає у розробці та теоретичному обґрунтуванні педагогічних технологій для формування педагогічної свідомості майбутніх вчителів, а також в експериментальній перевірці їх ефективності.

Основні завдання дослідження:

- ✓ Аналіз наукових підходів до визначення поняття «педагогічна свідомість», її структури та компонентів.
- ✓ Розробка теоретичної моделі педагогічної свідомості та визначення критеріїв і показників її сформованості.
- ✓ Створення і експериментальна перевірка педагогічних технологій для

формування педагогічної свідомості.

Методи дослідження:

Теоретичні: аналіз педагогічної, психологічної та філософської літератури з метою узагальнення ідей щодо формування педагогічної свідомості.

Моделювання: розробка теоретичної та технологічної моделей педагогічної свідомості.

Емпіричні: спостереження, анкетування, тестування, експертна оцінка, проведення педагогічного експерименту.

Статистичні: кількісний і якісний аналіз результатів експерименту, методи математичної статистики для перевірки достовірності даних.

Практична значущість. Результати дослідження мають прикладне значення і можуть бути впроваджені в навчальний процес закладів вищої освіти. Розроблена система та інструментарій дозволяють оцінювати рівень педагогічної свідомості під час вступу абітурієнтів та в процесі підготовки майбутніх вчителів.

Структура роботи. Дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Основний текст викладений на 57 сторінках, ілюстрований 8 рисунками та 15 таблицями. Список джерел містить 21 найменування.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

1.1 Проблема педагогічної свідомості у сучасній вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці

Розвиток суспільства тісно пов'язаний із прогресом освітньої системи. У сучасних умовах якісна підготовка майбутніх вчителів стає ключовою складовою розвитку педагогічної освіти, що, у свою чергу, впливає на стабільність і прогрес держави. Педагогічна компетентність, толерантність, а також свідомість і самосвідомість викладачів закладів вищої освіти визначають перспективи освітньої системи. [11].

Будь-які зміни в освітній сфері невідворотно стосуються викладачів. Сучасна ситуація вимагає впровадження новітніх підходів до психолого-педагогічної підготовки як майбутніх, так і діючих вчителів. Традиційна система навчання в межах університетів стає малоефективною для сучасних умов.

Психологічна природа свідомості особистості досі залишається недостатньо вивченою. Існує дефіцит як теоретичних, так і практичних досліджень, що стосуються сутності, структури та механізмів формування свідомості, особливо у фахівців, чия робота передбачає взаємодію з людьми — педагогів, лікарів, соціальних працівників тощо. [12].

Формування педагогічної свідомості вчителів набуває особливої важливості в процесі підготовки у закладах вищої освіти. Цій проблемі приділяється значна увага як у вітчизняній, так і зарубіжній педагогіці. Водночас актуальними залишаються питання розвитку студентів як майбутніх викладачів з високими моральними та культурними цінностями. Проте, як зазначає В. Краєвський, педагогічна свідомість відображає

реальність у трьох формах: стихійно-емпіричній, художньо-образній та науково-теоретичній. [9].

Важливо підкреслити, що зміни у педагогічній освіті залежать не лише від державних рішень, а насамперед від якості кадрів. Від інтелекту, культури, духовності та педагогічної свідомості вчителів залежить як рівень підготовки студентів, так і репутація закладу вищої освіти.

1.2 Зміст та структура педагогічної свідомості

Педагогічна свідомість є невід'ємною частиною суспільної свідомості, взаємодіючи з іншими її формами, зокрема моральною та естетичною. Ці взаємозв'язки сприяють передачі досвіду між поколіннями та забезпечують виховний процес.

Попри значну кількість досліджень, єдиний підхід до визначення змісту та структури педагогічної свідомості ще не сформовано. Це ускладнює розробку ефективних технологій для її формування у майбутніх вчителів. Особистість завжди розвивається в соціальному контексті, де існують певні норми, цінності та традиції.

Для забезпечення ефективного навчально-виховного процесу у вищій школі важливо впроваджувати системний підхід. Він дозволяє гармонізувати цілі, зміст і технології педагогічної підготовки, забезпечуючи єдність її складових. Теоретична модель структури педагогічної свідомості враховує ці зв'язки та спрямована на вдосконалення професійної діяльності вчителів. [17].

Системний підхід розглядає педагогічну свідомість як стійку єдність взаємопов'язаних компонентів, що утворюють нову якість. Антропологічний підхід фокусується на розвитку особистості викладача через знання про природу людини, сприяючи її саморозвитку та самовдосконаленню.

Аксіологічний підхід базується на системі цінностей, які визначають мотивацію, професійні орієнтири та готовність майбутніх викладачів до

реалізації своїх планів. Як зазначає Ю. Бойчук, аксіологія дозволяє аналізувати педагогічні явища через призму задоволення людських потреб.

Культурологічний підхід акцентує увагу на педагогічній діяльності як частині культурного процесу. За М. Бастуном, освіта розглядається як частина культури, що розвивається в середовищі, наповненому людськими сенсами. Культурне середовище закладу вищої освіти відіграє важливу роль у формуванні педагогічної свідомості, впливаючи на духовний розвиток майбутніх вчителів.

Сформована педагогічна свідомість допомагає майбутнім вчителям усвідомлювати свою роль, прогнозувати поведінку та вибудовувати ефективні взаємини зі студентами та колегами. В теоретичній моделі структури педагогічної свідомості важливою є інтеграція особистісних і суспільних цінностей, що сприяє їх практичному втіленню в педагогічній діяльності.

1.3 Характеристика вчителя школи в контексті сучасних вимог до вищої освіти

Сучасна система освіти України зазнає значних змін, зумовлених соціально-економічними зрушеннями. Її реформування спрямоване на утвердження людини як найвищої цінності суспільства. Вища школа відіграє ключову роль у формуванні інтелектуального, духовного і культурного потенціалу країни, забезпечуючи підготовку висококваліфікованих фахівців і зміцнюючи позиції держави.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», завданнями вищої школи є: поєднання освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення умов для розвитку талантів учасників освітнього процесу; збереження культурних і моральних цінностей; підвищення рівня освіченості громадян; проведення наукових досліджень та підготовка наукових кадрів.

Педагогічна діяльність вчителя фізичної культури ґрунтується на свідомості, професіоналізмі та загальній культурі. Вчитель із високим рівнем педагогічної свідомості є творчою особистістю, здатною надихати учнів. Як зазначає Е. Вітрук, педагогічна свідомість сприяє розвитку культури, духовності та моральності, що робить вчителя значущою особистістю у школі.

Якість педагогічної свідомості вчителя визначається його ставленням до освітнього процесу. Педагогічна професія, обрана за покликанням, забезпечує високий рівень взаємодії зі студентами, спрямовуючи їх на розвиток і професійне становлення.

Навчально-виховна діяльність вчителя є складною та вимагає постійного вдосконалення професійної майстерності. Сучасний вчитель фізичної культури повинен не лише досконало володіти своїм предметом, а й бути досвідченим наставником, здатним вирішувати складні педагогічні завдання.

У сучасних умовах реформування освіти важливо, щоб учителі мали високий рівень психологічної культури, володіли практичними навичками та сприяли формуванню гармонійних стосунків зі учнями. Це забезпечить якісну підготовку нового покоління, які будуть конкурентоспроможними, духовно і морально розвиненими.

Аналізуючи структуру педагогічної свідомості, можна виділити три ключові компоненти:

Змістово-діяльнісний: професійні знання, уміння, педагогічні навички.

Мотиваційно-ціннісний: цінності, професійно значущі якості, мотивація до самовдосконалення.

Оціночно-рефлексивний: здатність до самооцінки, самоконтроль, регуляція поведінки та професійних амбіцій.

Ці компоненти забезпечують всебічний розвиток особистості вчителя, що відповідає сучасним вимогам до освіти.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Для досягнення мети дослідження та виконання поставлених завдань застосовувались такі методи:

Теоретичні: аналіз і узагальнення наукових праць з педагогіки, психології, філософії з метою вивчення різних підходів до проблеми формування педагогічної свідомості.

Моделювання: розробка теоретичної моделі структури педагогічної свідомості та організаційно-методичної системи для її формування.

Емпіричні: спостереження, анкетування, тестування, експертна оцінка, самооцінка рівня розвитку педагогічної свідомості, педагогічний експеримент.

Статистичні: обробка експериментальних даних, якісний і кількісний аналіз, використання методів математичної статистики для перевірки достовірності результатів.

2.2 Організація дослідження

Дослідження проводилося у три етапи (*листопад 2023 – вересень 2024*).

Перший етап (листопад – грудень 2023 року):

Визначено понятійний апарат дослідження, об'єкт, предмет, мету та завдання, а також методи, які застосовувались протягом усіх етапів роботи.

Другий етап (січень – травень 2024 року):

Проведено констатувальний і формувальний педагогічні експерименти.

Констатувальний етап: за допомогою діагностичних методик проведено аналіз стану педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури. Дослідження здійснювалось під час аудиторних занять через експертну оцінку, тестування, анкетування та спостереження.

Формувальний етап: розроблено та впроваджено технологічну модель організаційно-методичної системи, яка враховувала труднощі студентів у навчально-орієнтованій діяльності.

Експеримент охоплював 39 магістрів, розподілених на контрольну 19 осіб - КГ) та експериментальну (20 осіб - ЕГ) групи.

Третій етап (червень – вересень 2024 року):

Проведено узагальнення отриманих даних, формулювання висновків і оформлення кваліфікаційної роботи.

Технологічну модель організаційно-методичної системи формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури було апробовано протягом 2023–2024 навчального року на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. У ході апробації здійснювався зворотній зв'язок від викладачів вищої школи та магістрів, що сприяло доопрацюванню даної системи.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

3.1 Рівні, критерії та показники сформованості педагогічної свідомості у майбутнього вчителя фізичної культури

Експериментальна робота в дослідженні формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури складалася з таких етапів: підготовчий, констатувальний, формувальний та контрольний-аналітичний.

На підготовчому етапі було визначено критерії, показники та рівні сформованості педагогічної свідомості, розроблено методичний інструментарій і діагностичну методику для оцінки рівня її сформованості.

Критерії та показники сформованості

Формування педагогічної свідомості розглядалось з особистісного та діяльнісного аспектів. Основними критеріями були визначені:

Змістово-діяльнісний критерій: рівень професійних знань, умінь, здатність до аналізу педагогічних явищ.

Мотиваційно-ціннісний критерій: цінності, мотивація, рівень педагогічної спрямованості.

Оціночно-рефлексивний критерій: здатність до саморефлексії, самооцінки, аналізу та оцінки власної діяльності.

На основі цих критеріїв було розроблено показники, що дозволяють оцінити рівень сформованості педагогічної свідомості (див. таблицю 3.1).

Рівні сформованості педагогічної свідомості

На основі теоретичного аналізу визначено три рівні сформованості педагогічної свідомості: високий, середній, низький.

Високий рівень:

Вчителі з високим рівнем демонструють глибокі професійні знання, високу педагогічну спрямованість, здатність до творчого підходу. Вони мають високий рівень самоповаги, аналізують свою діяльність на науковій основі, активно застосовують рефлексію. Мотивовані до професійного зростання, їхні кар'єрні амбіції відповідають реальним можливостям.

Середній рівень:

Характеризується достатнім рівнем професійних знань, прийняттям цінностей, які не завжди реалізуються в діяльності. Самоаналіз здійснюється частково, інколи відбувається нав'язування власної думки. Присутня схильність до діалогу, але не завжди враховуються інтереси учнів.

Низький рівень:

Відсутні необхідні знання та вміння для організації педагогічного процесу. Самоаналіз і рефлексія розвинені слабо, професійна мотивація є недостатньою.

Ці рівні дозволяють комплексно оцінювати педагогічну свідомість майбутніх вчителів і визначати напрямки її подальшого розвитку.

Педагогічна діяльність у майбутніх вчителів фізичної культури із низьким рівнем сформованості педагогічної свідомості характеризується відсутністю системності та послідовності. У таких вчителів не вироблено власного стилю педагогічної роботи, і вони не мають достатньої кількості професійно значущих якостей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності (див. таблицю 3.1 Характеристика рівнів сформованості педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури).

Таблиця 3.1 – Характеристика рівнів сформованості педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури

Критерії та показники	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Змістовно-діяльнісний критерій			
Професійні знання та вміння	Високорозвинені	Достатні	Фрагментарні

Критерії та показники	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Поняття про педагогічну свідомість	Глибоко сформоване	Достатнє	Фрагментарне
Характеристики педагогічної свідомості	Глибоко сформовані	Достатні	Фрагментарні
Методи створення здорового психологічного клімату	Глибоко сформовані	Достатні	Фрагментарні
Мотиваційно-ціннісний критерій			
Наявність цінностей та ціннісних орієнтацій	Реалізуються в діяльності	Усвідомлюються, але не завжди реалізуються	Є уявлення, але не реалізуються
Професійно значущі якості	Високорозвинені	Частково розвинені	Недостатньо розвинені
Вмотивованість до самовдосконалення	Глибоко усвідомлена та реалізується	Частково усвідомлена, ситуативно реалізується	Неусвідомлена, не реалізується
Емоційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності	Висока самоповага, наукова оцінка	Переважно адекватна самоповага, частково наукова оцінка	Неадекватна самоповага, суб'єктивна оцінка
Оціночно-рефлексивний критерій			
Професійна самооцінка	Висока, адекватна	Спроби аналізу, визнання помилок	Неадекватна, завищена або занижена
Самоконтроль і саморегуляція поведінки	Висока незалежність	Часткове пристосування	Повне пристосування
Кар'єрні домагання	Високі, адекватні	Спроби оцінки відповідності	Завищені або занижені

Мотиваційно-ціннісний критерій

Наявність цінностей та ціннісних орієнтацій (духовність, моральність, культура почуттів, креативність, діалогічність):

Високий рівень: Усвідомлюються, приймаються та реалізуються в діяльності.

Середній рівень: Усвідомлюються, приймаються, але не завжди реалізуються в діяльності.

Низький рівень: Присутні уявлення, які не реалізуються в діяльності.

Професійно значущі якості (інтелектуальні здібності, педагогічна інтуїція, доброзичливість, толерантність):

Високий рівень: Високорозвинені.

Середній рівень: Частково розвинені.

Низький рівень: Недостатньо розвинені.

Вмотивованість професійного самовдосконалення:

Високий рівень: Глибоко усвідомлена та реалізується в діяльності.

Середній рівень: Частково усвідомлена, ситуативно реалізується.

Низький рівень: Неусвідомлена, не реалізується.

Емоційно-ціннісне відношення до себе та професійної діяльності:

Високий рівень: Адекватно високий рівень самоповаги, науковий підхід до оцінки.

Середній рівень: Переважно адекватний рівень самоповаги, оцінка педагогічних явищ переважно наукова.

Низький рівень: Неадекватний рівень самоповаги, суб'єктивні оцінки.

Оціночно-рефлексивний критерій

Професійна самооцінка:

Високий рівень: Висока, адекватна.

Середній рівень: Спроби аналізу діяльності, визнання помилок.

Низький рівень: Завищена або занижена, неадекватна.

Самоконтроль, саморегуляція поведінки:

Високий рівень: Висока незалежність у судженнях і діях.

Середній рівень: Часткове пристосування до обставин.

Низький рівень: Повне пристосування до обставин.

Кар'єрні домагання:

Високий рівень: Високі, адекватні.

Середній рівень: Спроби оцінки відповідності своїх можливостей.

Низький рівень: Завищені або занижені, неадекватні.

Підготовчий етап дослідно-експериментальної роботи

На підготовчому етапі була розроблена система діагностичної методики для оцінки рівня сформованості педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури.

У ході роботи використовувались адаптовані методики:

Анкета для виявлення гуманістичної спрямованості педагогічної свідомості (Т. Шурухіна).

Методика визначення рівня ціннісних орієнтацій (М. Рокіч).

Діагностична методика для визначення духовних потреб (Е. Помиткін).

Анкета для вивчення мотивів навчально-педагогічної діяльності (С. Пазухіна).

Методика самооцінки та визначення рівня кар'єрних домагань (Т. Дембо-С. Рубінштейн).

Крім того, було розроблено авторські методики для оцінки таких аспектів:

Розуміння студентами поняття «педагогічна свідомість».

Визначення значущості показників педагогічної свідомості.

Оцінка знань методів створення здорового психологічного клімату.

Вивчення мотивів підвищення педагогічної свідомості.

Емоційно-ціннісне ставлення до себе та професійної діяльності.

(Табл. 3.2 – Науково-методичний інструментарій вимірів стану сформованості педагогічної свідомості)

Таблиця 3.2 – Науково-методичний інструментарій вимірів стану сформованості педагогічної свідомості

№ з.п	Критерій	Показник	Діагностичні методи
1.	Змістово-діяльнісний критерій		
1.1	Система професійних знань та умінь	Дидактичні методики Тест-судження	Експертна оцінка, аналіз успішності за даними деканату з профільних дисциплін Авторський тест
1.2	Поняття про педагогічну свідомість	Анкета	Анкета на виявлення рівня знань поняття «педагогічна свідомість»

№ з.п	Критерій	Показник	Діагностичні методи
1.3	Характеристики педагогічної свідомості	Анкета	Анкета на виявлення сформованості характеристик педагогічної свідомості
1.4	Методи створення здорового психологічного клімату	Анкета	Анкета для оцінки знань методів створення сприятливого психологічного клімату
2.	Мотиваційно-ціннісний критерій		
2.1	Наявність цінностей та ціннісних орієнтацій	Анкета	Анкета на виявлення гуманістичних цінностей (методика Т. Шурухіної)
		Тест	Тест на визначення рівня ціннісних орієнтацій (адаптація методики М. Рокіча)
2.2	Професійно значущі якості	Спостереження	Експертна оцінка професійно значущих якостей майбутнього вчителя
		Анкета	Анкета на самооцінку професійних якостей
2.3	Вмотивованість професійного самовдосконалення	Анкета	Анкета на виявлення мотивів професійного зростання (методика С. Пазухіної)
2.4	Емоційно-ціннісне відношення до професійної діяльності	Анкета	Анкета для оцінки ставлення до професійної діяльності та рівня самоповаги
3.	Оціночно-рефлексивний критерій		
3.1	Самооцінка, рівень кар'єрних домагань	Анкета	Анкета на самооцінку та визначення кар'єрних амбіцій (методика Дембо-Рубінштейна)
		Тест	Тест на визначення адекватності самооцінки
3.2	Самоконтроль, саморегуляція	Спостереження	Спостереження за рівнем самоконтролю та саморегуляції під час навчальної діяльності

Таблиця відображає комплексний підхід до оцінювання педагогічної свідомості, що дозволяє отримати всебічну інформацію про її рівень у майбутніх вчителів.

Науково-методичний інструментарій діагностичного дослідження

Під час експериментальної роботи використовували різноманітні методи для вимірювання стану сформованості педагогічної свідомості у

майбутніх вчителів. Оцінка здійснювалась за допомогою діагностичних методик, що охоплювали різні критерії та показники.

Визначення професійних знань та вмінь (показник 1.1)

Для оцінки професійних знань і вмінь використовувались такі методи:

Дидактичні методики (експертна оцінка): аналіз даних деканату щодо успішності студентів із спеціальних дисциплін.

Тест-судження: адаптований тест Т. Шурухіної, що дозволяє оцінити практичні педагогічні навички на основі відповідей за шкалою від «дуже добре володію» до «усвідомлюю, але не вмію».

Формування уявлень про педагогічну свідомість (показник 1.2)

Для оцінки рівня розуміння поняття «педагогічна свідомість» використовувалась анкета 1.2.1. Респондентам пропонувалось вибрати одне з визначень або сформулювати власне:

Педагогічна свідомість як вища форма психічного відображення.

Стійке психічне утворення, що впливає на всі життєві прояви педагога.

Форма відображення педагогічної реальності, яка формується в професійному середовищі.

Динамічне особистісне утворення, що включає професійні знання, особистісний досвід, педагогічні цінності, рефлексію та вміння керувати психоемоційними станами.

Свій варіант.

Анкета 1.3.1 (показник 1.3)

Мета: Визначити значущість показників педагогічної свідомості та самооцінку її рівня у майбутніх вчителів фізичної культури.

Інструкція:

Оцініть значущість показників педагогічної свідомості, присвоївши кожному ранг від 1 до 5 (1 – найбільш значущий, 5 – найменш значущий). Кожен показник має отримати унікальний ранг.

Проведіть самооцінку свого рівня педагогічної свідомості за 12-бальною шкалою.

Ранги значущості показників педагогічної свідомості:

Професійні знання та вміння.

Ранг: _ [] _

Цінності та ціннісні орієнтації (моральність, духовність, культура почуттів).

Ранг: _ [] _

Здатність до саморефлексії та самооцінки.

Ранг: _ [] _

Вмотивованість до професійного самовдосконалення.

Ранг: _ [] _

Емоційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності.

Ранг: _ [] _

Самооцінка рівня педагогічної свідомості:

Оцініть свій рівень педагогічної свідомості за 12-бальною шкалою:

Рівень: _ [] балів _

Примітка:

Дані будуть співставлені з оцінками експертів для аналізу об'єктивності самооцінки та її відповідності професійним стандартам.

Таблиця 3.3 – Характеристики педагогічної свідомості

№ з/п	Найменування показника	Ранг значущості	Самооцінка	Експертна оцінка
I. Шкала інтелектуальності				
1.	Рівень освіченості (інтелект, ерудованість)			
2.	Гнучкість розуму, швидкість мислення			
3.	Допитливість та розсудливість			
4.	Пізнавальна активність			
5.	Розумова пам'ять			

I. Шкала інтелектуальності

1. Рівень освіченості (інтелект, ерудованість)
2. Гнучкість розуму, швидкість мислення
3. Допитливість та розсудливість
4. Пізнавальна активність
5. Розумова пам'ять

| II. Шкала духовності

- | 1. | Духовна насиченість життя
- | 2. | Відповідальність за реалізацію духовних цінностей
- | 3. | Дотримання духовно-моральних норм поведінки
- | 4. | Захоплення світом мистецтва
- | 5. | Усвідомлення необхідності збереження загальнолюдських

цінностей

| III. Шкала моральності

- | 1. | Сформованість моральних норм, принципів, ідеалів
- | 2. | Усвідомлення особистої відповідальності за виконання моральних

норм

- | 3. | Дотримання моральних норм та правил поведінки
- | 4. | Прояв інтересу до моральних цінностей, прийнятих у суспільстві
- | 5. | Наскільки Ви вважаєте себе морально вихованою людиною

| IV. Шкала культури почуттів

- | 1. | Співвідношення вчинку з інтересами оточуючих
- | 2. | Емоційне сприйняття творів мистецтва
- | 3. | Емоційний відгук на переживання оточуючих
- | 4. | Потреба у художньо-естетичному самовдосконаленні
- | 5. | Педагогічний такт, самоконтроль емоційного стану

| V. Шкала креативності

- | 1. | Творче мислення та розвиненість творчої уяви
- | 2. | Нестандартне мислення, оригінальність
- | 3. | Потреба у творчому саморозвитку та самовираженні

- | 4. | Креативне ставлення до професійно-орієнтованої діяльності
- | 5. | Відкритість та сприйнятливість до нових знань

| VI. Шкала рефлексії

- | 1. | Здатність до планування та прогнозування педагогічної діяльності
- | 2. | Здатність до самоаналізу особистих думок і вчинків
- | 3. | Здатність до самоконтролю та корекції поведінки
- | 4. | Потреба у професійному самовдосконаленні
- | 5. | Рефлексивне переосмислення своїх переконань

| VII. Шкала діалогічності

- | 1. | Здатність уважно вислуховувати співрозмовника
- | 2. | Здатність до позитивної взаємодії та партнерських відносин
- | 3. | Вміння спілкуватися та домовлятися з колегами
- | 4. | Вміння адекватно реагувати на критику
- | 5. | Здатність поступитися своїми інтересами заради іншого

Ця таблиця використовується для порівняння самооцінки і експертних оцінок щодо сформованості ключових характеристик педагогічної свідомості.

Анкета 1.4.1 (показник 1.4)

Мета: Діагностика знань майбутніх вчителів щодо методів створення здорового психологічного клімату в студентському колективі.

Питання анкети:

Емоції у роботі викладача вищої школи.

Які функції виконують емоції в роботі вчителя?

Як вони впливають на освітній процес?

Засоби впливу на емоційні стани.

Які відомі вам способи впливу на емоційні стани та афективні процеси?

Обґрунтуйте свою відповідь прикладами.

Ознаки низької культури діалогу викладача зі студентами.

Які прояви свідчать про недостатню культуру діалогу?
Чому це є перешкодою для створення комфортного клімату?
Комфортне спілкування викладача та студента.
Що означає комфортне спілкування?
Які елементи сприяють його підтриманню?
Причини руйнації комфортного спілкування.
Що може зруйнувати комфортну атмосферу?
Які кроки можна зробити для відновлення гармонії у відносинах?
Вплив різних самооцінок на колектив.
Як поєднання адекватної, заниженої та завищеної самооцінки впливає на стосунки в колективі?
Чи можливі гармонійні відносини у такому середовищі? Обґрунтуйте.
Оптимальні засоби виховання студентів з адекватною самооцінкою.
Які методи найкраще використовувати для підтримки та розвитку адекватної самооцінки у студентів?
Подолання комплексу неповноцінності або завищеної самооцінки у студентів.
Які практичні заходи слід застосувати для корекції таких проблем?

Примітка:

Анкета дозволяє оцінити не лише знання методів, а й здатність майбутніх викладачів аналізувати ситуації та пропонувати практичні рішення для створення здорового психологічного клімату.

Анкета 2.1.1

Мета: Виявити гуманістичну спрямованість педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури.

Інструкція:

Оцініть кожне твердження, погоджуючись або не погоджуючись із ним, використовуючи шкалу:

1 – Повністю не згоден

2 – Скоріше не згоден

3 – Важко відповісти

4 – Скоріше згоден

5 – Повністю згоден

Твердження:

Проявляти свою активність студент повинен, якщо вона відповідає меті навчання та виховання.

Оцінка: []

Рахуватися потрібно тільки з дисциплінованими та слухняними студентами.

Оцінка: []

Між студентами та викладачами повинні бути довірливі відносини.

Оцінка: []

Успішність у педагогічній роботі залежить від дотримання чіткого плану.

Оцінка: []

Успішність навчання та виховання студентів залежить від використання нетрадиційних форм навчання та творчого підходу до роботи.

Оцінка: []

Чи залежать недоліки студентів від сімейного виховання?

Оцінка: []

Чи має право викладач вживати у своїй мові молодіжний сленг?

Оцінка: []

Чи повинен викладач бути прикладом для студентів у спадкуванні гуманістичних цінностей?

Оцінка: []

Чи повинен викладач підтримувати студентів, якщо їх точка зору не співпадає з точкою зору викладача?

Оцінка: []

Чи має право викладач давати негативну оцінку студенту в присутності студентського колективу або його батьків?

Оцінка: []

Поважати необхідно такого студента, який на те заслуговує.

Оцінка: []

Проявляти свою активність студент повинен, якщо вона відповідає меті навчання та виховання.

Оцінка: []

Примітка:

Анкета дозволяє оцінити схильність у майбутніх вчителів фізичної культури до гуманістичних цінностей у професійній діяльності та визначити, наскільки їхні погляди відповідають принципам педагогіки.

Таблиця 2.4 – Ціннісні орієнтації

№ з/п	Найменування цінності викладача	Ранг значущості
1.	Вихованість	
2.	Старанність та дисциплінованість	
3.	Інтелектуальність (освіченість, широта знань)	
4.	Відповідальність (вміння тримати своє слово)	
5.	Самоконтроль (стриманість, самодисципліна)	
6.	Чесність	
7.	Порядність	
8.	Толерантність	
9.	Впевненість у собі	
10.	Креативність (можливість творчої діяльності)	
11.	Доброзичливість	
12.	Висока загальна культура. Культура почуттів	
13.	Відношення у навчальному колективі. Діалогічність	
14.	Педагогічний оптимізм	
15.	Моральність	
16.	Духовність	
17.	Рішучість у відстоюванні своєї думки	

Примітка:

Таблиця використовується для ранжування цінностей викладача з метою визначення їхньої пріоритетності. Респонденти мають заповнити відповідні ранги значущості, присвоюючи унікальний ранг кожній цінності.

Тест 2.1.2

Мета: Визначити рівень ціннісних орієнтацій у майбутніх вчителів фізичної культури за допомогою адаптованої методики М. Рокіча.

Інструкція:

Рангом 1 позначте найбільш значущу для вас цінність, а ранги від 2 до 17 присвоюйте наступним за важливістю цінностям. Найменш значуща отримає 17-й ранг.

Анкета 2.1.3

Мета: Виявлення духовних потреб у майбутніх вчителів фізичної культури за методикою Е. Помиткіна.

Інструкція:

Відповідайте на запитання, вибираючи одну з відповідей: «так», «ні», «не завжди». Запишіть відповідь у клітинці поруч із номером питання.

Питання:

Духовність для мене найважливіша людська якість.

Відповідь: []

У спілкуванні передусім ціную чесність.

Відповідь: []

Веду здоровий спосіб життя.

Відповідь: []

Отримую задоволення від допомоги потребуючим.

Відповідь: []

Усвідомлюю духовну єдність з іншими людьми.

Відповідь: []

Роблячи добрі вчинки, не очікую на подяку чи визнання.

Відповідь: []

Духовні потреби для мене важливіші ніж матеріальні.

Відповідь: []

Голос власної совісті для мене важливіший, ніж ставлення та осуд оточуючих.

Відповідь: []

Проблеми людей хвилюють мене більше, ніж особисті.

Відповідь: []

Чи отримуєте Ви насолоду від витворів мистецтва?

Відповідь: []

Примітка:

Анкета допомагає визначити, наскільки важливими є духовні цінності для респондентів, а також їх готовність реалізовувати ці цінності у своїй професійній діяльності.

Оцінка професійно значущих якостей (показник 2.2)

Мета: Оцінити рівень сформованості професійно важливих якостей у майбутніх вчителів фізичної культури за допомогою педагогічного спостереження та анкетування.

Педагогічне спостереження 2.2.1

Інструкція для експерта:

Спостерігайте за поведінкою у майбутніх вчителів фізичної культури в різних педагогічних ситуаціях та оцініть рівень прояву наступних якостей за шкалою від 1 до 5 (1 – низький рівень, 5 – високий рівень).

Показники:

Інтелектуальність.

Здатність до аналізу, синтезу, узагальнення знань.

Стиль педагогічного мислення.

Системність, логічність та гнучкість у вирішенні педагогічних завдань.

Педагогічна інтуїція.

Здатність передбачати наслідки своїх педагогічних дій.

Характер спрямованості педагогічної діяльності.

Ставлення до професії, ступінь зацікавленості у досягненні результатів.

Доброзичливість.

Готовність до співпраці, підтримка студентів.

Толерантність.

Сприйняття різних точок зору, терпимість до недоліків студентів.

Оптимізм.

Позитивне ставлення до педагогічної діяльності, віра в успіх.

Стиль спілкування.

Здатність до побудови відкритого діалогу, врахування інтересів співрозмовника.

Анкета 2.2.2

Мета: Самооцінка рівня сформованості професійно значущих якостей.

Інструкція: Оцініть рівень своєї готовності проявляти наступні якості у професійній діяльності за шкалою від 1 до 5.

Питання:

Я вважаю, що мої інтелектуальні здібності дозволяють мені вирішувати педагогічні завдання на високому рівні.

Оцінка: []

Мій стиль мислення системний і гнучкий, що допомагає ефективно вирішувати проблеми.

Оцінка: []

Я маю розвинену педагогічну інтуїцію, що дозволяє передбачати поведінку студентів.

Оцінка: []

Я відчуваю велику мотивацію до професійної діяльності та досягнення її цілей.

Оцінка: []

Я доброзичливий у спілкуванні зі студентами та колегами.

Оцінка: []

Я толерантний до різних точок зору та особливостей студентів.

Оцінка: []

Я намагаюся зберігати оптимізм навіть у складних педагогічних ситуаціях.

Оцінка: []

Мій стиль спілкування дозволяє вибудовувати довірливі відносини з колективом.

Оцінка: []

Примітка:

Ці методи дозволяють отримати об'єктивну картину рівня сформованості професійно важливих якостей, зіставляючи самооцінку респондентів із результатами спостереження експертів.

Таблиця 2.5

Рекомендації для визначення рівня сформованості професійно значущих якостей у майбутніх вчителів фізичної культури (для експертної оцінки)

| № з/п | Професійні якості майбутнього вчителя | Рівень сформованості |

	Високий	Середній	Низький
1. Інтелектуальність:			
а) здібності до навчання	Високорозвинені	Достатні в межах програми	Фрагментарні
б) працездатність	Висока	Посередня	Низька
в) світогляд	Широкий	Широкий з деяких питань	Вузький
2. Стиль педагогічного мислення	Творчий, конструктивний	Інтерпретуючий	Репродуктивний
3. Педагогічна інтуїція	Високорозвинена, використовується у професійній діяльності	Розвинена, не завжди використовується	Не розвинена
4. Характер спрямованості педагогічної діяльності	Творчий	Інтерпретуючий	Репродуктивний
5. Доброзичливість	Чутливість до потреб	Вибірковість у	Байдужість,

	Високий	Середній	Низький
	оточуючих, шляхетність	ставленні до потреб	егоїстичність
6. Толерантність	Високий рівень прийняття та розуміння інших	Вибіркове прийняття залежно від ситуації	Нетерпимість, конфліктність
7. Оптимізм	Позитивна модальність очікування	Модальність залежить від ситуації	Негативна модальність
8. Стиль спілкування	Діалогічний, легкість встановлення контактів	Стриманість	Труднощі у встановленні контактів, схильність до авторитаризму

Примітка:

Ця таблиця дозволяє експертам об'єктивно оцінити рівень сформованості ключових професійних якостей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності.

Анкета 2.2.2

Мета: Аналіз професійно значущих якостей у майбутніх вчителів фізичної культури для співставлення результатів самооцінки та експертної оцінки.

Таблиця 3.6 – Оцінка професійно значущих якостей у майбутніх вчителів фізичної культури

Професійно значущі якості	Самооцінка	Експертна оцінка	Професійно значущі якості	Самооцінка	Експертна оцінка
Ввічливість			Порядність		
Доброзичливість			Принциповість		
Вимогливість			Працьовитість		
Наполегливість			Неврівноваженість		
Заздрість			Несамокритичність		
Рішучість			Охайність		
Організованість			Непосидючість		
Примхливість			Винахідливість		
Гордість			Послідовність		
Грубість			Неточність		
Витримка			Нечутливість		

Професійно значущі якості	Самооцінка	Експертна оцінка	Професійно значущі якості	Самооцінка	Експертна оцінка
Цілеспрямованість			Сором'язливість		
Самоконтроль			Нервовість		
Нестриманість			Схвильованість		
Турботливість			Чесність		
Розв'язність			Інтелігентність		
Упертість			Образливість		
Креативність			Тактовність		
Самозабуття			Відповідальність		
Культурність			Відвертість		
Холодність			Впевненість		
Злорадство			Щирість		
Стриманість			Допитливість		
Обережність			Невихованість		
Обов'язковість			Чуйність		

Анкета 2.3.1

Мета: Вивчення мотивів навчально-педагогічної діяльності.

Інструкція:

Оберіть одну з відповідей або додайте свій варіант.

Питання:

Чому ви вирішили стати вчителем?

- а) Це професія моєї мрії.
- б) Сподівання на кар'єрне зростання.
- в) Наполягали батьки, порадили друзі.
- г) Ваш варіант: _____

Назвіть привабливі сторони педагогічної діяльності.

- а) Можливість удосконалювати свою майстерність.
- б) Навчаючи, розвиваюсь сам.
- в) Висока заробітна платня.
- г) Ваш варіант: _____

Що для вас головне при отриманні педагогічної освіти?

- а) Професійні знання та практичний досвід.

б) Оволодіння сучасними інформаційними технологіями.

в) Загальний розвиток.

г) Ваш варіант: _____

Чи змінилися ваші уявлення про професію вчителя?

а) Так, змінилися на краще.

б) Частково змінилися.

в) Ніяких змін не відчуваю.

г) Ваш варіант: _____

Як ви вважаєте, чи будуть у вас труднощі в роботі?

а) Ні, сподіваюся на фахову підготовку.

б) Так, але незначні.

в) Не знаю.

Чому, на вашу думку, деякі вчителі не справляються з вихованням учнів?

а) Слабке володіння методами виховної роботи.

б) Відсутність авторитету.

в) Байдужість до виховної роботи.

г) Ваш варіант: _____

Як часто ви звертаєтеся за допомогою до викладачів?

а) Дуже часто.

б) Іноді, за потреби.

в) Ні.

Чи готові ви використовувати творчі здібності у педагогічній діяльності?

а) Так.

б) Не впевнений.

в) Ні.

Які ваші професійно-педагогічні наміри?

а) Обов'язково буду працювати вчителем.

б) Скоріш за все, буду вчителем.

в) Ще не вирішив.

Чи плануєте займатися науковою діяльністю?

а) Так, планую.

б) Не впевнений.

в) Ні, це недосяжно.

Анкета 2.3.2

Мета: Вивчення мотивів підвищення рівня педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури.

Інструкція:

Оберіть одну з відповідей на кожне запитання: «так», «не завжди», «ні».

Питання:

Чи удосконалюєте Ви свій інтелектуальний розвиток для підвищення власного рівня педагогічної свідомості?

Відповідь: []

Чи вважаєте Ви за необхідне сформувати певний рівень педагогічної свідомості до закінчення навчання у вищій школі?

Відповідь: []

Чи є у Вас потреба у розвитку професійно значущих якостей вчителя школи?

Відповідь: []

Чи вважаєте Ви за потрібне здійснювати самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію своєї педагогічної діяльності?

Відповідь: []

Чи готові Ви докладати зусиль до постійного самовдосконалення власного рівня педагогічної свідомості?

Відповідь: []

Чи має значення для Вас, як майбутнього вчителя, духовно-моральний та культурний розвиток?

Відповідь: []

Чи усвідомлюєте Ви, що високий рівень педагогічної свідомості є запорукою успішної майбутньої роботи?

Відповідь: []

Анкета 2.4.1

Мета: Вивчення емоційно-ціннісного ставлення майбутніх вчителів до себе та своєї професійної діяльності.

Інструкція:

Відповідайте на запитання, обравши одну з відповідей: «так», «не завжди», «ні».

Питання:

Чи завжди Ви мріяли про професію вчителя школи?

Відповідь: []

Чи вступили Ви до магістратури для отримання права працювати у школі?

Відповідь: []

Чи намагаєтесь Ви опанувати додаткові знання та вміння понад обов'язковий програмний матеріал?

Відповідь: []

Чи отримуєте Ви задоволення від знаходження оригінальних рішень складних педагогічних завдань?

Відповідь: []

Чи не виснажують Вас труднощі під час вирішення складних педагогічних завдань?

Відповідь: []

Чи не зменшується Ваше бажання стати вчителем при виникненні труднощів у навчанні?

Відповідь: []

Додаткові показники:

Самооцінка та рівень кар'єрних домагань (показник 3.1).

Визначається за допомогою анкети та тестування.

Самоконтроль і саморегуляція (показник 3.2).

Оцінюється через спостереження і тестування.

Ці інструменти дозволяють комплексно оцінити рівень підготовки у майбутніх вчителів фізичної культури з акцентом на їхні мотиваційні, емоційні та професійні аспекти.

Тест 3.1.1

Мета: Визначення рівня самооцінки та кар'єрних домагань у майбутніх вчителів фізичної культури за адаптованою методикою Т. Дембо-С. Рубінштейна.

Інструкція:

Оцініть рівень розвитку кожної з нижче перелічених якостей на даний момент (самооцінка) та позначте бажаний рівень розвитку (рівень домагань). Використовуйте шкалу від 1 до 10 балів, де 1 – мінімальний рівень, 10 – максимальний.

Якості для оцінювання:

Академічна успішність.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Авторитет серед студентів.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Організаторські здібності.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Комунікативні здібності.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Зовнішній вигляд, що відповідає вимогам школи.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Участь у наукових конференціях.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Публікація у наукових журналах.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Участь у студентському самоврядуванні.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Участь та організація студентських творчих заходів.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Робота у науковому об'єднанні або підрозділі.

Самооцінка: []

Рівень домагань: []

Спостереження 3.2.1

Мета: Оцінка самоконтролю та саморегуляції у майбутніх вчителів фізичної культури під час практичних занять.

Інструкція для експертів:

Спостерігайте за поведінкою магістрів під час практичних занять та оцініть їх здатність до самоконтролю та саморегуляції.

Критерії оцінювання:

Здатність підтримувати дисципліну під час заняття.

Реакція на стресові ситуації та складні запитання.

Вміння адаптуватися до змін у ході заняття.

Рівень самоконтролю в емоційно насичених ситуаціях.

Здатність регулювати взаємодію з групою, зберігаючи конструктивний підхід.

Оцінювання: Викладачі фіксують прояви цих якостей та надають оцінки за шкалою від 1 до 5 балів.

Примітка:

Дослідження проводилось серед магістрів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, які мали досвід педагогічної практики. Поділ на контрольну та експериментальну групи дозволив порівняти ефективність впроваджених педагогічних технологій.

Експериментальне дослідження формування педагогічної свідомості

У рамках дослідження проаналізовано специфіку формування педагогічної свідомості у магістрів, які здобули педагогічну освіту, та тих, чия професійна підготовка була зосереджена на інших галузях. Результати свідчать, що педагогічна підготовка має суттєвий вплив на формування професійно-педагогічних якостей.

На констатувальному етапі використовували адаптовані методики, що включали експертну оцінку, анкетування, тестування та спостереження під час аудиторних занять з педагогічних дисциплін.

Визначення професійних знань та вмінь (показник 1.1)

Здійснювалося за допомогою експертної оцінки та тесту-судження (адаптована методика Т. Шурухіної). Результати тестування показали, що:

КГ (контрольна група): 55% добре володіють знаннями та готові працювати індивідуально з кожним студентом.

ЕГ (експериментальна група): 54% продемонстрували подібний рівень підготовки.

10% КГ та 12% ЕГ розуміють необхідність знань, але не завжди вміють їх застосовувати.

35% КГ та 34% ЕГ регулярно аналізують свою діяльність, визнають помилки та відкриті до діалогу.

Прояви педагогічної свідомості в практичній діяльності

Експеримент довів, що педагогічна свідомість найбільше проявляється під час практичної роботи. Основні позитивні тенденції:

Рефлексивність: У студентів сформувалося усвідомлення важливості педагогічної діяльності, здатність передбачати складні ситуації та знаходити рішення.

Діалогічність: Студенти демонстрували відкритість до взаємодії з колегами та студентами, активно застосовували діалогічні технології.

Креативність: Проявлялася у творчих підходах до організації виховної роботи, викликала інтерес до педагогічної професії.

Духовність: Виражалася у позитивному ставленні до студентів, визнанні їхніх цінностей, готовності до індивідуальної роботи.

Аналіз результатів підтвердив, що систематична педагогічна практика сприяє розвитку ключових компонентів педагогічної свідомості: здатності до рефлексії, діалогічності, творчого підходу та емоційної зрілості.

Таблиця 3.7 – Результати моніторингу сформованості уявлень про поняття «педагогічна свідомість», (%)

Групи	Рівні сформованості уявлень про поняття «педагогічна свідомість»
	Високий
КГ	53%
ЕГ	55%

Аналіз результатів:

Результати анкетування показали, що рівень сформованості уявлень про поняття «педагогічна свідомість» у контрольній (КГ) та експериментальній (ЕГ) групах є майже однаковим, з незначними відхиленнями в межах 1%.

Висновки на основі констатувального зрізу:

У КГ 53% магістрів продемонстрували високий рівень сформованості уявлень, 39% – середній, і лише 8% – низький.

У ЕГ 55% респондентів мають високий рівень сформованості уявлень, 38% – середній, 7% – низький.

Ці результати свідчать про загальну подібність рівня педагогічної свідомості в обох групах до початку формувального експерименту.

Подальші кроки:

Порівняльний аналіз між групами стане доцільним після впровадження формувального експерименту, коли в експериментальній групі буде застосовано розроблену організаційно-методичну систему формування педагогічної свідомості.

Оцінювання рівня розвитку показників педагогічної свідомості (анкета 1.3.1):

Майбутні викладачі оцінювали свої показники за 12-бальною шкалою за такими характеристиками:

Інтелектуальність

Духовність

Моральність

Культура почуттів

Креативність

Рефлексивність

Діалогічність

Експертне оцінювання:

Оцінювання проводилося викладачами вищої школи, що забезпечує об'єктивність та дозволяє порівнювати самооцінку студентів з експертними висновками.

Результати анкетування дозволили скласти таблицю (див. табл. 3.8), яка демонструє рівні сформованості педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури. Виявлено, що педагогічна діяльність вимагає специфічних якостей, які відповідають характеристикам педагогічної свідомості.

Таблиця 3.8 – Результати моніторингу сформованості характеристик педагогічної свідомості, (%)

Характеристики педагогічної свідомості	Високий	Середній	Низький
	КГ	ЕГ	КГ
Інтелектуальність	23%	21%	57%
Духовність	21%	22%	57%
Моральність	20%	18%	58%
Культура почуттів	18%	19%	57%
Креативність	24%	22%	58%
Рефлексивність	25%	27%	58%
Діалогічність	29%	28%	50%
Загальний показник	23%	22%	56%

Під час дослідження більшість студентів як контрольної (КГ), так і експериментальної групи (ЕГ) виявили середній і високий рівні сформованості педагогічної свідомості. Водночас зберігається певна частка студентів із низьким рівнем, що свідчить про потребу в подальшому вдосконаленні підготовки.

При оцінюванні важливості характеристик педагогічної свідомості пріоритети розподілилися наступним чином:

Інтелектуальність: ключовими є пам'ять, освіченість, допитливість.

Духовність: дотримання моральних норм, збереження культурних цінностей.

Моральність: акцент на відповідальності та правилах поведінки.

Креативність: потреба у творчому підході та самовираженні.

Рефлексивність: важливість самоконтролю та корекції поведінки.

Діалогічність: здатність до ефективної комунікації у навчальному процесі.

Ці результати підкреслюють, що магістри розуміють необхідність не лише вчительської діяльності, а й виховної роботи, яка є важливою складовою педагогічної практики.

Ефективність розробленого анкетування 1.3.1, яке дозволяє визначати значущість показників педагогічної свідомості та самооцінку її рівня, підтверджується його можливим практичним застосуванням у педагогічних закладах. Анкету можна використовувати під час вступних співбесід, щоб отримані дані допомагали планувати подальшу навчальну та виховну роботу. Головними перевагами цієї методики є її доступність і простота використання, що дозволяє охопити велику кількість студентів без значних витрат.

Авторська анкета 1.4.1 (показник 1.4) дала змогу оцінити рівень обізнаності майбутніх вчителів щодо методів створення здорового психологічного клімату в студентському колективі. Результати дослідження подано в таблиці 3.9.

Групи	Високий	Середній	Низький
КГ	66%	25%	9%
ЕГ	67%	26%	7%

Аналіз даних свідчить про переважно високий рівень знань у більшості магістрів. Вони добре орієнтуються в методах впливу на емоційні стани студентів, розуміють, як створювати та підтримувати атмосферу комфортного спілкування, а також знають, як виховувати студентів з адекватною самооцінкою. Однак певна частина респондентів у КГ та ЕГ демонструє низький рівень знань, що вказує на недостатнє володіння методами формування позитивного психологічного клімату.

Загалом, результати дослідження підтверджують потребу у вдосконаленні знань і навичок студентів щодо методів створення здорової комунікативної атмосфери, що є важливим компонентом педагогічної майстерності.

Анкета 2.1.1 (показник 2.1) дала змогу виявити гуманістичну спрямованість педагогічної свідомості магістрів. Так, 58 % КГ і 59 % ЕГ відзначили важливість підтримки студентів, навіть якщо їхні погляди

відрізняються від поглядів викладача. Важливість бути прикладом у спадкуванні гуманістичних цінностей підкреслили 56 % КГ і 53 % ЕГ, а 58 % КГ і 54 % ЕГ наголосили на необхідності довірливих стосунків між студентами та викладачами. Думку про неприпустимість публічної критики студентів підтримали 58 % КГ і 59 % ЕГ. Дані показують високий рівень гуманістичної спрямованості магістрів, які усвідомлюють і реалізують ціннісні орієнтації в діяльності.

Водночас низький рівень (3 % КГ і 4 % ЕГ) свідчить про формальне усвідомлення цінностей без їх практичного застосування. Це вказує на те, що у підготовці майбутніх вчителів переважає предметна спрямованість, тоді як виховній роботі приділяється недостатньо уваги.

Аналіз результатів методики «Ціннісні орієнтації» за М. Рокічем показав, що 55 % магістрів КГ і 54 % ЕГ мають високий рівень етичних цінностей, таких як духовність, моральність, культура почуттів, самоконтроль. Формування морально-етичних цінностей є ключовим для успішної педагогічної діяльності. Вчитель має демонструвати етичну поведінку не лише на теоретичному рівні, а й на практиці.

Сформованість індивідуалістичних цінностей (інтелектуальність, відповідальність, оптимізм) вказали 21 % КГ і 22 % ЕГ. Це свідчить про прагнення магістрів до самовдосконалення. Цінності спілкування, такі як чесність, толерантність, відзначили 24 % КГ і 24 % ЕГ, що вказує на їхню здатність до позитивної взаємодії.

У підготовці вчителів важливо поєднувати гуманістичні цінності з прагненням до саморозвитку та встановленням доброзичливих стосунків у колективі. Дотримання християнської моралі передбачає терпимість і витримку, але водночас виключає толерування зла та агресії.

Результати анкетування 1.3.1 показали, що оцінка значущих показників педагогічної свідомості у магістрів корелює з експертною оцінкою. Це свідчить про об'єктивність та адекватність самооцінки майбутніх вчителів фізичної культури.

Таблиця 3.10 демонструє результати моніторингу сформованості духовних потреб. Показники між КГ та ЕГ практично не відрізняються, що свідчить про однаковий рівень духовного розвитку. Однак порівняльний аналіз буде доцільним лише після формувального етапу експерименту.

Експертна оцінка 2.2.1 дозволила визначити рівень сформованості професійних якостей магістрів. Високий рівень спостерігається у 41 % магістрів КГ і 40 % ЕГ, що вказує на добре розвинені здібності до навчання, творчий стиль мислення та педагогічну інтуїцію. Середній рівень виявлено у 47 % КГ і 47 % ЕГ. Низький рівень мають 12 % КГ і 13 % ЕГ, що свідчить про фрагментарні знання, вузький світогляд та репродуктивний стиль мислення.

Таблиця 3.11 підтверджує, що більшість магістрів мають середній рівень сформованості професійних якостей, включаючи толерантність, оптимізм і доброзичливість. Високий рівень оптимізму (65 % КГ і 64 % ЕГ) свідчить про позитивну модальність очікувань і прогнозів, тоді як низький рівень вказує на схильність до авторитаризму та конфліктів.

Анкета 2.2.2 виявила, що самооцінка професійно значущих якостей у магістрів відповідає експертним оцінкам. Високий рівень самооцінки спостерігається у 41 % магістрів обох груп, середній — у 47 % КГ і 46 % ЕГ. Низький рівень (12 % КГ і 13 % ЕГ) свідчить про відсутність самокритичності або завищену самооцінку. Ці результати вказують на необхідність подальшого розвитку професійних якостей через удосконалення педагогічної свідомості.

Моніторинг мотивів навчально-педагогічної діяльності у магістрів показав, що «високий» рівень сформованості мають 41 % КГ і 42 % ЕГ. Ці магістри усвідомлюють актуальність обраної професії, прагнуть до фахового вдосконалення, мають стійку потребу в науковій діяльності. «Середній» рівень виявлено у 49 % КГ і 46 % ЕГ, яким притаманні невпевненість у своїх творчих здібностях і прагнення до кар'єрного зростання. «Низький» рівень

мотивів мають 10 % КГ і 12 % ЕГ, які орієнтовані на матеріальну вигоду та мають фрагментарні знання.

Аналіз анкетування щодо вмотивованості професійного самовдосконалення показав, що «високий» рівень мають 30 % КГ і 31 % ЕГ, для яких характерна усвідомлена і реалізована в діяльності мотивація. «Середній» рівень відзначено у 59 % КГ і 57 % ЕГ, де вмотивованість частково усвідомлюється. «Низький» рівень мають 11 % КГ і 12 % ЕГ, в яких вмотивованість не реалізується.

Моніторинг емоційно-ціннісного відношення до себе та діяльності показав, що «високий» рівень притаманний 48 % КГ і 47 % ЕГ, що відповідає високій самоповазі та науковій оцінці педагогічних явищ. «Середній» рівень мають 45 % КГ і 45 % ЕГ, які демонструють адекватну самоповагу, але не завжди оцінюють педагогічні явища на науковій основі. «Низький» рівень зафіксовано у 7 % КГ і 8 % ЕГ, які мають неадекватну самоповагу та суб'єктивні оцінки.

Результати тесту Т. Дембо-С. Рубінштейн щодо самооцінки і рівня кар'єрних домагань вказують, що «високий» рівень самооцінки мають 45 % КГ і 44 % ЕГ, що свідчить про оптимальне уявлення про власні можливості. «Середній» рівень виявлено у 33 % КГ і 34 % ЕГ, які прагнуть до самостійних суджень. «Низький» рівень зафіксовано у 22 % КГ і ЕГ, з яких 16 % КГ і 18 % ЕГ мають завищену самооцінку, а 6 % обох груп — занижену, що свідчить про невпевненість і некритичне ставлення до власних можливостей.

Визначення рівня кар'єрних домагань показало, що «високий» рівень мають 36 % магістрів обох груп. Він характеризує їхню особистісну зрілість, реалістичне уявлення про власні можливості та здатність планувати свою діяльність. «Середній» рівень виявлено у 31 % КГ і 32 % ЕГ, що свідчить про оптимальне уявлення про свої можливості. «Низький» рівень з завищеними домаганнями мають 25 % обох груп, що вказує на нереалістичне ставлення

до своїх можливостей. Занижений рівень домагань у 8 % КГ і 7 % ЕГ відображає невпевненість і відсутність мотивації до подолання труднощів.

Експертна оцінка самоконтролю та саморегуляції виявила, що 34 % магістрів у кожній групі мають «високий» рівень, що свідчить про їх незалежність у судженнях і здатність до усвідомленого самоконтролю. «Середній» рівень зафіксовано у 57 % КГ і 56 % ЕГ, що вказує на часткове пристосування до обставин. «Низький» рівень мають 9 % КГ і 10 % ЕГ, що характеризується відвертим пристосуванням.

Стан сформованості педагогічної свідомості оцінювався за трьома критеріями. Вхідний моніторинг виявив наступні результати: за змістово-діяльнісним критерієм «високий» рівень мають 44 % КГ і 45 % ЕГ, «середній» — 44 % у обох групах, «низький» — 12 % КГ і 11 % ЕГ. Мотиваційно-ціннісний критерій показав «високий» рівень у 45 % КГ і ЕГ, «середній» — у 44 % КГ і 43 % ЕГ, «низький» — у 11 % КГ і 12 % ЕГ. За оціночно-рефлексивним критерієм «високий» рівень виявлено у 39 % КГ і 38 % ЕГ, «середній» — у 40 % КГ і 41 % ЕГ, «низький» — у 21 % в обох групах.

ГРАФІКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Рис. 3.1 Змістово-діяльнісний критерій

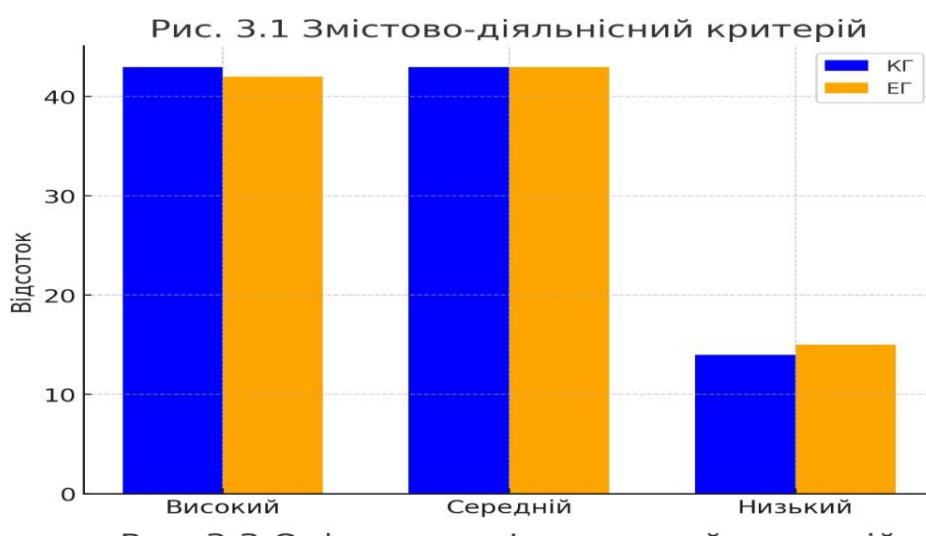

Рис. 3.2 Мотиваційно-ціннісний критерій

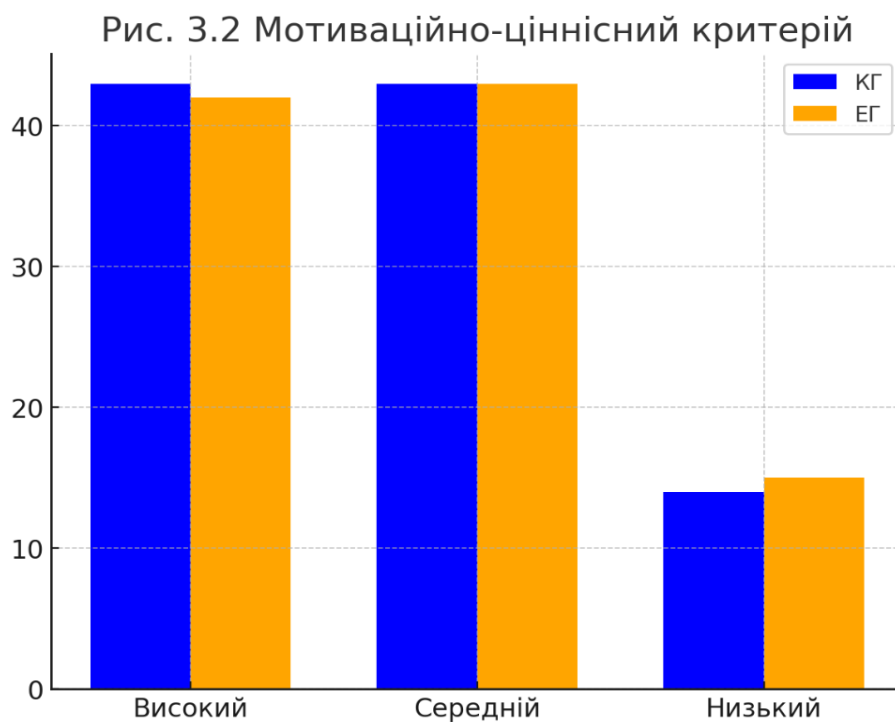

Рис. 3.3 Оціночно-рефлексивний критерій

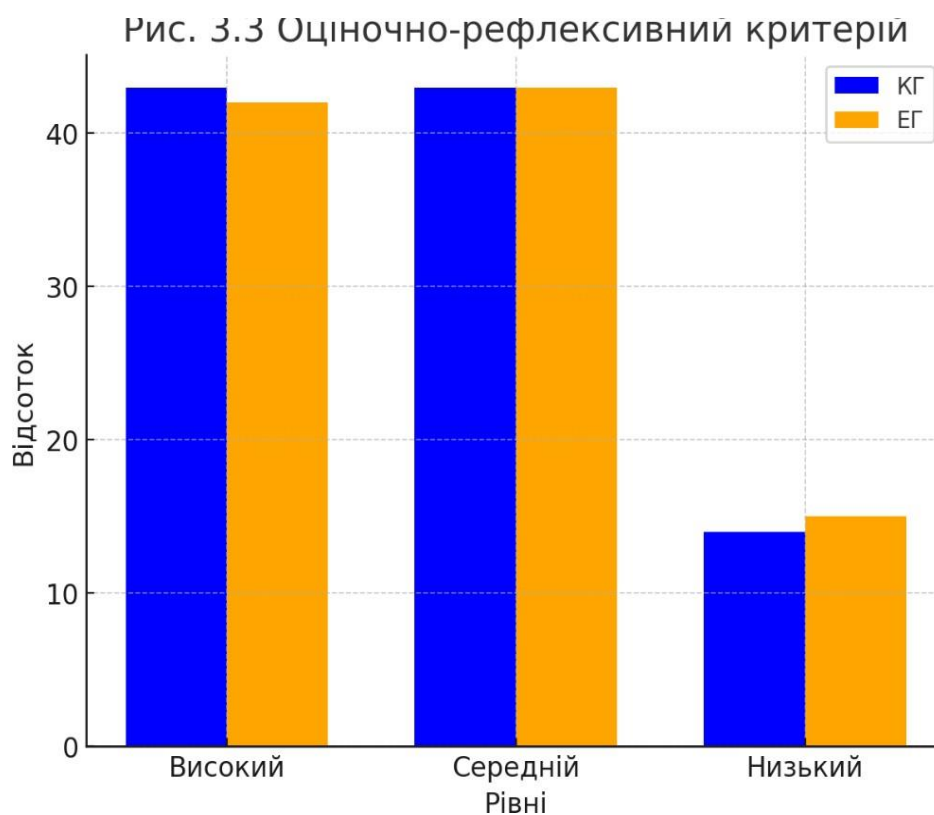

Рис. 3.4 Загальні результати вхідного моніторингу

Таблиця 3.13 відображає результати вхідного моніторингу рівня сформованості педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури.

Групи	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Контрольна група (КГ)	43 %	43 %	14 %
Експериментальна група (ЕГ)	42 %	43 %	15 %

На основі цих даних побудовано гістограму, яка наочно ілюструє співвідношення рівнів педагогічної свідомості у контрольній та експериментальній групах до початку формувального експерименту.

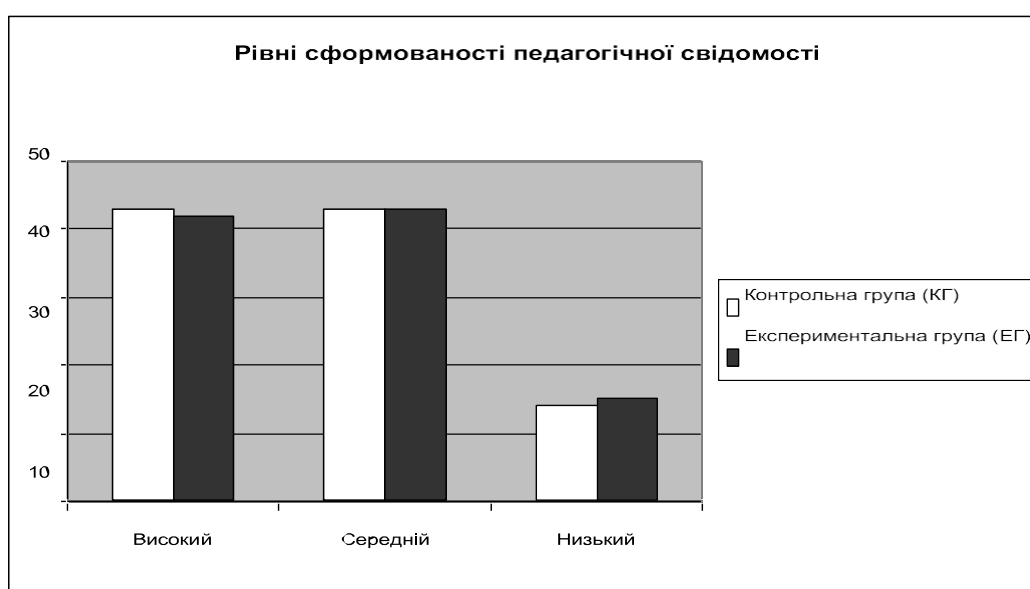

Рисунок 3.4 демонструє результати вхідного моніторингу, який ілюструє розподіл рівнів сформованості педагогічної свідомості у магістрів контрольної та експериментальної груп. Гістограма наочно відображає співвідношення високого, середнього та низького рівнів у кожній групі, що є важливим для подальшого аналізу ефективності формувального експерименту.

Результати вхідного моніторингу вказують на мінімальну різницю між контрольними та експериментальними групами, що свідчить про їхню

початкову рівноцінність. Це створює сприятливі умови для об'єктивного порівняльного аналізу ефективності формувального експерименту, спрямованого на впровадження організаційно-методичної системи розвитку педагогічної свідомості в експериментальній групі.

Комплексне використання системи діагностичних методик є необхідним для глибокого аналізу стану педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури. Це дає змогу не лише оцінити її рівень, але й визначити особистісні характеристики, які потребують уваги в процесі педагогічного становлення, забезпечуючи подальший розвиток індивідуальної свідомості.

3.2 Реалізація педагогічних технологій формування педагогічної свідомості

Педагогічна свідомість є ключовим психологічним утворенням особистості викладача вищої школи. Формування такої свідомості у майбутніх вчителів — одне з пріоритетних завдань сучасної педагогіки та психології. На це вказує М. Нечаєв, наголошуючи, «...що ефективна підготовка викладачів передбачає формування свідомості, яка точно відображає специфіку їхньої майбутньої діяльності.»

Актуальність цієї проблеми зумовлена кількома чинниками. По-перше, викладачі вищих шкіл відіграють ключову роль у формуванні нового покоління, по-друге, соціально-економічні зміни вимагають високої професійної підготовки, і, нарешті, рівень педагогічної свідомості безпосередньо впливає на психологічну готовність до професійної діяльності. Тому вища школа повинна створювати умови, які сприяють формуванню свідомості майбутніх вчителів фізичної культури.

Аналіз досліджень свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення поняття «педагогічна свідомість». Проте всі науковці погоджуються, що формування педагогічної свідомості слід розпочинати ще

під час навчання у вузі, адже саме в цей період (17-25 років) відбувається перебудова свідомості, формування системи цінностей та професійного «Я».

Сучасна система вищої освіти в Україні переживає значні зміни, що стосуються як змісту, так і структури. Проблема якісної підготовки вчителів залишається невирішеною. Вчитель, який чітко усвідомлює свою роль, відповідально ставиться до професійного зростання та прагне досягнення нових педагогічних цілей, є запорукою підвищення якості підготовки студентів і покращення вищої освіти загалом.

Під час дослідження була створена технологічна модель організаційно-методичної системи формування та розвитку педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури. В основі моделі лежить нормативний підхід, орієнтований на подолання труднощів, які виникають у студентів під час їхньої навчально-орієнтованої діяльності. Модель включає: мету, завдання, принципи, компоненти, функціонально-діяльнісні складові, які поступово реалізуються для формування педагогічної свідомості.

Для створення моделі використано систему педагогічних технологій, спрямованих на формування та розвиток педагогічної свідомості. Основною метою системи є підвищення рівня педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури під час їх навчання у вищій школі.

Завдання системи включають:

Визначення принципів розвитку педагогічної свідомості у сучасних умовах;

Моніторинг стану сформованості педагогічної свідомості;

Розробка та апробація педагогічних технологій;

Планування самостійної роботи з формування педагогічної свідомості;

Забезпечення умов для розвитку педагогічної свідомості;

Виявлення динаміки та ефективності апробованої системи педагогічних технологій.

Основні принципи моделі:

Ціннісне переосмислення здобуття вищої освіти;

Спрямованість на духовно-моральні та культурні цінності;

Реалізація креативності;

Принцип діалогічності.

Метапринципи базуються на таких підходах:

Антропологічний – орієнтація на індивідуальні особливості студента;

Аксіологічний – підкреслення цінності особистісного зростання;

Культурологічний – розвиток загальної культури та духовності;

Системний – узгодженість усіх елементів системи;

Особистісно-діяльнісний – активна участь студента в освітньому процесі;

Процесуально-динамічний – адаптивність і поступовість розвитку.

Технологічна модель організаційно-методичної системи формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури включає три основні компоненти: змістово-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та оціночно-рефлексивний. Формування цих компонентів базується на таких показниках, як професійні знання, уміння, цінності, професійно значущі якості, мотивація до самовдосконалення, емоційне ставлення до професійної діяльності, здатність до самооцінки, самоконтроль і кар'єрні амбіції.

Функціонально-діяльнісні складові моделі забезпечують практичну реалізацію формування педагогічної свідомості. До них належать:

Моніторинг стану педагогічної свідомості (збір, обробка й аналіз даних за допомогою науково-методичного інструментарію).

Розробка педагогічних технологій, зокрема спецкурсу «Професійне і особистісне становлення вчителя фізичної культури», модеративних семінарів, індивідуальних планів саморозвитку.

Реалізація індивідуальних планів саморозвитку, спрямованих на самопізнання, самовдосконалення і самореалізацію через рефлексію та самоідентифікацію.

Одним із ключових елементів є впровадження моніторингових досліджень, що дозволяють відстежувати динаміку формування педагогічної

свідомості. Для цього розроблено науково-методичний інструментарій, який включає апробовані методики, аналіз результатів і розробку рекомендацій.

Педагогічні технології спрямовані на активне залучення студентів до самовдосконалення, що реалізується через спецкурси, семінари та індивідуальні плани. Це сприяє розвитку їхньої рефлексивності, креативності, діалогічності та інших важливих якостей.

Саморозвиток і самореалізація забезпечуються завдяки розробленню й виконанню індивідуальних планів. Формування цих процесів передбачає самоаналіз, вибір ефективних форм і методів роботи, що сприяє підвищенню рівня педагогічної свідомості.

Існують різні форми саморозвитку, такі як:

Самоствердження – розкриття себе як особистості;

Самовдосконалення – прагнення до ідеалу;

Самоактуалізація – реалізація внутрішнього потенціалу;

Самопрезентація – демонстрація своїх якостей;

Самовираження – отримання задоволення від діяльності;

Самореалізація – розкриття особистісного потенціалу через осмислену роботу над собою.

Ці форми тісно взаємопов'язані й забезпечують комплексний розвиток особистості вчителя.

Ефективність технологічної моделі організаційно-методичної системи формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури забезпечується її цілісністю та взаємозв'язком усіх компонентів. Проведене експериментальне дослідження підтвердило змістовність і результативність цієї моделі. Завдання дослідження включали моніторинг рівня педагогічної свідомості, апробацію системи та аналіз динаміки її розвитку.

Моніторинг здійснювався за допомогою розробленого науково-методичного інструментарію, що охоплював апробовані методики, збір і аналіз даних. На основі результатів моніторингу розроблено педагогічні технології формування педагогічної свідомості, які враховують принципи

ціннісного переосмислення освіти, спрямованості на духовно-моральні та культурні цінності, креативності та діалогічності.

Серед організаційно-методичних заходів були спецкурс, модеративний семінар, план саморозвитку педагогічної свідомості. Ці заходи базувалися на теоретичній моделі структури педагогічної свідомості та охоплювали всі її компоненти.

Апробація системи проводилась у 2023–2024 навчальному році на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зворотний зв'язок від викладачів і магістрів сприяв удосконаленню системи.

Дослідження показало, що 68% магістрів мали базову педагогічну освіту, тоді як 32% не мали такої підготовки. Для підвищення рівня педагогічної свідомості пропонувався спецкурс «Професійне і особистісне становлення професійного розвитку і саморозвитку майбутнього вчителя фізичної культури». Метою курсу було формування педагогічної свідомості на теоретичному та практичному рівнях із розвитком її якісних характеристик: духовності, моральності, культури почуттів, інтелектуальності, креативності, діалогічності та рефлексивності. Особистісні якості вчителя включали інтелектуальні здібності, педагогічну інтуїцію, доброзичливість, оптимізм, толерантність та творчий підхід до діяльності.

Впровадження спецкурсу «Професійне і особистісне становлення професійного розвитку і саморозвитку майбутнього вчителя фізичної культури» вирішує низку ключових завдань, таких як здобуття професійно-педагогічних знань, формування уявлень про сутність педагогічної свідомості, її чинники, а також розвиток методів діагностики рівня сформованості цієї свідомості. Спецкурс розрахований на магістрів та слухачів курсів підвищення кваліфікації, передбачає щотижневі заняття обсягом 20 годин, з яких 10 – лекційні, а 10 – практичні. Контроль знань здійснюється через залік, що охоплює теоретичні та практичні аспекти курсу.

Програма курсу базується на сучасних концептуальних підходах і містить стислий опис лекційних занять, список рекомендованої літератури для самостійної та аудиторної роботи. Особливою складовою є модеративний семінар, який охоплює шість модулів: розвиток інтелектуальних здібностей, формування цінностей, професійно значущих якостей, емоційно-ціннісного відношення, мотивації до самовдосконалення, самооцінки, самоконтролю та саморегуляції.

Модеративний семінар, як інтерактивна форма групової роботи, сприяє створенню позитивного психологічного клімату, формуванню креативного настрою та розвитку комунікативних навичок учасників. Учасники семінару залучаються до управління навчальним процесом, приймають рішення, розв'язують проблеми, активізують інтелектуальну діяльність.

Ефективність модерації залежить від дотримання принципів, зокрема чіткої постановки завдань, послідовності їх виконання, використання сучасних технічних засобів та естетичного оформлення. Це сприяє розвитку культури спілкування, вмінню аргументовано відстоювати власну думку, поважаючи думки інших, формуванню атмосфери діалогічності, стимулює до саморозвитку та самовдосконалення.

Під час модеративних семінарів учасникам пропонувалися творчі розвиваючі вправи, які сприяли формуванню професійної свідомості викладачів. Однією з таких вправ була гра, що полягала у колективній рефлексії значення педагогічної діяльності. Учасники, передаючи предмет по колу, стисло розповідали про свій вибір професії, ділилися особистими історіями та висловлювали свої уявлення про роль вчителя. Завдяки цій вправі створювалася атмосфера відкритості, що сприяла розширенню уявлень студентів про професію.

Іншою вправою було обговорення притчі «Бажане зовсім поруч». Вона допомогла учасникам усвідомити місію вчителя та визначити головні особистісні риси, які формують образ взірцевого педагога. Ці риси були візуалізовані на дошці, що дозволило наочно побачити колективні висновки.

Вправа завершилася переглядом фрагментів фільму «Спілка мертвих поетів», що сприяло глибшому розумінню педагогічних цінностей через аналіз дій героїв.

Групові обговорення фрагментів кінофільмів дали можливість розвивати духовну та моральну культуру майбутніх вчителів. Дискусії допомогли учасникам усвідомити важливість етичних принципів, розуміння проблем добра і зла, справедливості та упередженості. Ці завдання дозволили учасникам семінарів не лише розвинути аналітичні навички, але й глибше зрозуміти морально-етичні аспекти своєї професії.

Модеративні семінари включали обговорення кінофрагментів, що сприяло формуванню моральних орієнтирів учасників. Модератор дотримувався принципу «діалогу рівних», створюючи атмосферу, де кожен міг висловити власну думку. Це дозволило студентам не лише аналізувати поведінку героїв, а й замислитися над важливими морально-етичними питаннями, формуючи власні педагогічні принципи.

Для підтримки систематичної самостійної роботи розроблено план, який охоплює діагностику, планування, організацію та моніторинг самостійної діяльності. Основний акцент робиться на розвитку таких якостей, як духовність, моральність, культура почуттів, інтелектуальність, рефлексивність, діалогічність і креативність. Самостійна робота передбачає створення презентацій, участь у семінарах і культурно-освітніх заходах, що дозволяє студентам проявити свої індивідуальні здібності.

Позааудиторна діяльність також відіграє важливу роль у формуванні педагогічної свідомості. До неї входять участь у науково-практичних конференціях, написання наукових статей, асистентська практика, проведення відкритих занять, відвідування культурних заходів і зустрічей із видатними діячами. Самоосвітня діяльність передбачає вивчення нових педагогічних технологій і передового досвіду. Важливою є й творча активність, яка включає участь у конкурсах педагогічної майстерності, заняття мистецтвом, спортом та іншими видами творчої діяльності.

Для успішного впровадження організаційно-методичної системи формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури необхідно створити комплекс організаційно-педагогічних умов. Вони включають зовнішні аспекти, такі як соціокультурне середовище, педагогічне спілкування, співпраця між викладачем і студентом, що сприяє засвоєнню суспільних норм і цінностей. Водночас важливі і внутрішні чинники: рівень професійних знань, умінь, ціннісних орієнтацій, професійно значущих якостей, а також вмотивованість до самовдосконалення, емоційне ставлення до себе та своєї професійної діяльності, самооцінка, кар'єрні домагання, самоконтроль і саморегуляція.

Ефективність апробованої системи підтверджується позитивними змінами в експериментальних групах. Завдяки систематичній роботі відбулося підвищення рівня сформованості духовних, моральних і культурних цінностей, зросла відповідальність та позитивне ставлення до педагогічної діяльності. У магістрів чітко сформувалися професійно значущі якості, що сприяють їхній готовності до ефективного виконання обов'язків у ролі вчителів шкіл.

3.3 Аналіз результатів дослідження

Наприкінці експерименту було проведено вихідний констатувальний зріз для аналізу динаміки формування педагогічної свідомості майбутніх вчителів фізичної культури. Використання адаптованих та авторських методик дозволило простежити ефективність організаційно-методичної системи. Результати вихідного моніторингу наведені в таблиці 3.14.

Групи	Змістово- діяльнісний критерій	Мотиваційно- ціннісний критерій	Оціночно- рефлексивний критерій
	В.	С.	Н.
Контрольна група	47%	48%	5%

Групи	Змістово-діяльнісний критерій	Мотиваційно-ціннісний критерій	Оціночно-рефлексивний критерій
Експериментальна група	53%	45%	2%

Вихідний зріз показав суттєві позитивні зміни у сформованості педагогічної свідомості. У контрольній групі кількість магістрів з низьким рівнем зменшилася з 14% до 5%, а в експериментальній – з 15% до 2%. Середній рівень у КГ зріс на 5%, а у ЕГ – на 4%. Високий рівень у КГ збільшився на 4%, тоді як у ЕГ – на 9%.

Групи	Високий	Середній	Низький
Контрольна група	47%	48%	5%
Експериментальна група	51%	47%	2%

Порівняльний аналіз свідчить про ефективність розробленої системи. У експериментальній групі відбулися значні покращення в усіх критеріях. Проте для досягнення високого рівня потрібна більш тривала системна робота.

Організаційно-методична система, створена для формування педагогічної свідомості, виявилася дієвою і може бути адаптована для ширшого використання.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідно-експериментального дослідження було здійснено аналіз наукової літератури з проблеми формування педагогічної свідомості у майбутніх вчителів фізичної культури. Розроблено теоретичну модель структури педагогічної свідомості, яка включає професійні знання, вміння, особистісний досвід, ціннісні орієнтації, мотиви саморозвитку, а також уміння рефлексувати й управляти особистими психічними та емоційними станами.

Під час дослідження була обґрунтована та апробована технологічна модель організаційно-методичної системи формування педагогічної свідомості. Вона охоплює змістово-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та оціночно-рефлексивний компоненти, що забезпечують ефективний розвиток педагогічної свідомості. Основними функціонально-діяльнісними складовими стали моніторинг сформованості педагогічної свідомості, розробка та впровадження спецкурсу, модеративного семінару та складання індивідуальних планів саморозвитку.

Результати вихідного моніторингу підтвердили підвищення рівня педагогічної свідомості у магістрів експериментальної групи порівняно з контрольною. Спостерігалася позитивна динаміка формування всіх компонентів педагогічної свідомості, що підтвердило ефективність запропонованої системи.

Запропонована система має потенціал для подальшого вдосконалення та може бути адаптована до специфіки різних закладів вищої освіти. Її впровадження сприятиме якісній підготовці викладачів, здатних до професійної самореалізації та ефективної педагогічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкір О. І. Інтуїція як складова педагогічної Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 30. С. 99-102.
2. Бех І. Духовно-моральні цінності у вихованні молоді. – Київ: Академія, 2017. – 200 с.
3. Войтко В. Основи педагогічної свідомості. – Львів: Каменяр, 2019. – 220 с.
4. Григор'єва Н. Педагогічна діяльність у сучасній вищій школі: теорія і практика. – Одеса: Пальміра, 2022. – 300 с.
5. Державна стратегія розвитку вищої освіти України на 2021–2025 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>.
6. Корсак К. Про тенденції змін у змісті вищої освіти / К. Корсак. // Науковий світ. – 2003. – № 1. – С. 27–28.
7. Курнишев Ю.А. педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури /. Ю.А.. Курнишев // дис. к. пед. н. [спец.] : 13.00.04 ...
8. Нечаєв М. Педагогічна свідомість як складова професійної діяльності викладача вищої школи // Педагогіка і психологія. – 2020. – № 2. – С. 5–12.
9. Пуховська Л. Методологія педагогічного дослідження: Навч. посіб. – Київ: Видавництво КНУ, 2020. – 180 с..
10. Помиткін Е. Духовно-моральне виховання у вищій школі. – Київ: Освіта, 2018. – 240 с.
11. Рокіч М. Ціннісні орієнтації в житті людини. – Львів: Світ, 2019. – 320 с
12. Смирнова Е. Формування професійної самосвідомості у викладачів. – Дніпро: Видавництво ДНУ, 2021. – 260 с.
13. Уір П. Спілка мертвих поетів: соціально-психологічний аналіз

кінострічки. – Київ: Артбук, 2018. – 100 с.

14. Швед М. С. Тенденції підготовки соціальних педагогів в антропологічному вимірі. / М. С. Швед // Наукові записки НДУ ім. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – №3. – С.53–55.

15. Шурухіна Т. Формування професійної свідомості у майбутніх педагогів. – Харків: Видавництво ХНУ, 2021. – 280 с.

16. Mayer R. E. Handbook of Research on Learning and Instruction / Richard E. Mayer, Patricia A. Alexander – Routledge. 2011, – 596 p.

17. Morgan H. Online Instruction and Virtual Schools for Middle and High School Students: Twenty-First-Century Fads or Progressive Teaching Methods for Today's Pupils? / Hani Morgan // Clearing House : A Journal

18. Robinson B. Teacher Education through Open and Distance Learning // Bernadette Robinson, Colin Latchem // Routledge. – 2003.

19. Schleicher A. Preparing Teachers and Developing School Leaders for the 21st Century : Lessons from around the World / Andreas Schleicher – OECD Publishing. 2012, – 108 p.

20. Scott A. G. Tomorrow's Teachers : International and Critical Perspectives on Teacher Education / Alan G. Scott, John G. Freeman-Moir // Canterbury University Press. – 2000.

21. Soares L. Co-work Between University Teachers : Is it Possible to Build a Common Language? International Journal of Advanced Corporate Learning (IJAC). 2014, Vol.7(3). P. 5-7.

22. Storr R. F. The Beginning of the Future. USA : Carnegie Foundation. 2013. 192 p.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Козак Марина Михайлівна